

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВИЗНАЧЕННІ ПРИНЦИПІВ ТА ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто актуальність та доцільність застосування європейського досвіду соціального партнерства у визначенні принципів і пріоритетів державного управління в Україні.

Аннотация. Рассмотрены актуальность и целесообразность применения европейского опыта социального партнерства в определении принципов и приоритетов государственного управления в Украине.

Annotation. The article is devoted to the relevance and feasibility of implementing the European experience of social partnership in defining the principles and priorities of the government in Ukraine.

Ключові слова: соціальне партнерство, державне управління, європейський досвід, соціальна взаємодія.

Європейський досвід соціального партнерства, заснований на принципових положеннях угоди про створення Європейського економічного співтовариства 1957 року, в якій соціальне партнерство розглядалося як механізм, що при формуванні європейського ринку дає змогу зняти певну соціальну напругу, компенсувати негативні соціальні тенденції, є позитивним прикладом побудови нового соціально-економічного устрою, який відповідає ідеї загального добробуту та справедливого суспільства.

У даному контексті соціальне партнерство може розглядатися, наприклад, як засіб подолання безробіття, яке набуває масового характеру в останні роки під впливом фінансово-економічної кризи, маючи як відкриті, так і "скриті" форми. Це обумовлює необхідність взаємодії між органами державної влади, роботодавцями, громадянами і громадськими організаціями щодо встановлення прийнятних умов на ринку праці, який не може обмежувати права громадян на отримання роботи і має гарантувати певні трудові стандарти. У рамках цих відносин мають також вирішуватися питання щодо гарантії трудових прав категорій громадян, які є найбільш соціально вразливими.

Досвід країн ЄС, які у другій половині ХХ ст. досягли високих соціальних стандартів та консенсусу у суспільстві, демонструє, що соціальне партнерство дозволило побудувати систему відносин між найманими працівниками та роботодавцями щодо узгодження їх інтересів у соціально-трудовій сфері та врегулювання соціально-трудових конфліктів, з посередницькою функцією держави як безпосереднього учасника колективних переговорів через своїх представників або опосередковано, через арбітражні суди, законодавчі акти, органи з узгодження конфліктів. Як свідчить цей досвід, механізм соціального партнерства в умовах трансформації суспільства охоплює широке коло суб'єктів і виходить за рамки соціально-трудових відносин, що дозволяє говорити про формування певних моделей партнерства, які впливають на розвиток суспільства в різних сферах, об'єднують зусилля громадян у вирішенні актуальних проблем економічного, політичного, соціального та культурного характеру.

У вітчизняній науковій думці ще до цього часу ведуться дискусії щодо ефективності, можливостей, результатів, методів соціального партнерства. Суттєво впливає на характер дискусії реальний соціально-економічний і політичний стан у країні, коли зниження рівня та якості життя більшості населення, різка поляризація українського суспільства за рівнем доходів, власністю, можливостями розвитку власного бізнесу, значне зростання злочинності є настільки гострими, що, за думкою багатьох громадян, потрібна "сильна рука", яка може швидко навести порядок і лад у країні та зменшити соціальну нерівність. Отже, соціальне партнерство визиває у них недовіру – це "м'якість" влади або соціальна ілюзія.

Автор вважає, що існування соціального партнерства як системи соціальної взаємодії, інструменту змін у суспільстві, який гарантує проведення реформ мирним шляхом, адаптації соціальних інтересів суб'єктів партнерства до суспільних змін, збереження між собою певних загально-значущих цінностей, історично доведено в країнах ЄС і може бути використаним для формування пріоритетів і принципів державного управління в Україні.

Вдумливе використання раціональних елементів соціального партнерства, апробованого в європейських країнах, є важливим фактором створення власної моделі соціального партнерства на шляху соціальних трансформацій від колективної соціалістичної держави з її державним патерналізмом до вибраної українською елітою ліберальної моделі вільного ринку, конкуренції, рівності шансів.

Автор звертає увагу, що у кожній країні ЄС формувалася власна, особлива модель соціального партнерства, яка, відтворюючи загальний механізм, адаптувала його до конкретних умов своєї держави, з урахуванням інтересів власних громадян. Цей фактор має важливе значення для розбудови соціального партнерства в Україні, яке теж має відповідати, перш за все, інтересам власних громадян і враховувати історичний політичний і соціальний досвід країни. Особливо це стосується намагань прищепити на український ґрунт неоліберальні ідеї, не враховуючи історично обумовленого досвіду соціал-демократичної традиції українського суспільства.

Слід зазначити, що для розвитку соціального партнерства і встановлення прийнятних соціальних стандартів

взаємних претензій та прийнятних нормативів у соціально-трудовах відносинах, соціальному захисті, підвищенні рівня життя різних категорій населення. Відмінності моделей партнерства містяться у правових умовах взаємодії між державною владою та спілками трудящих, відносинах профспілок з асоціаціями роботодавців, участі робітників в управлінні виробництвом, рівні розвитку громадянського суспільства і можливостях політичної участі громадян в управлінні країною.

Зокрема, якщо виділяти три основні моделі, які сформувалися в європейських країнах, то в кожній з них державне регулювання має свою специфіку:

в англійській моделі органи державної влади мало впливають на економічні процеси й обмежуються регулюванням ринку через контракти із соціальними партнерами та обмеженням монополістичних тенденцій;

у німецькій моделі соціального ринкового господарства держава виконує посередницькі та координуючі функції, які спрямовані на досягнення соціальної згоди, стабільності, взаємних зобов'язань щодо розвитку ефективної економіки;

у дирижистській (Франція, Італія) моделі державні підприємства та державне регулювання виступають важливим фактором економічного життя, відіграють провідну роль у соціально-економічному розвитку.

Аналізуючи західноєвропейський досвід соціального партнерства, Ю. Ольсевич звертає увагу на певні практичні висновки, які витікають з цього досвіду і можуть бути корисними при формуванні системи соціального партнерства:

1) розвиток соціального партнерства здійснювався одночасно на всіх рівнях (підприємство – фірма – галузь – країна), що сприяло кумулятивному, зростаючому процесу партнерства і перешкоджало перевазі егоїстичних, групових інтересів над загальнонаціональними, тому думка про те, що соціальне партнерство може розвиватися лише "знизу" і носить стихійний характер, є необґрунтованою;

2) механізм соціального партнерства має включати дві взаємопов'язані структури – національні органи соціальних консультацій, які мають забезпечити соціальний консенсус у країні, та розгалужену систему (на рівні підприємства, фірми, галузі, регіону, країни) дво- і тристоронніх угод регулювання трудових відносин;

3) фундаментом ідеології соціального партнерства є згода відносно забезпечення для кожного громадянина певної сукупності соціальних прав, включаючи мінімальний життєвий рівень, незалежно від віку, статі, соціального статусу, роду занять. Цей національний критерій діє і в рамках ЄС;

4) соціальне партнерство засноване також на підтримці ринкових відносин і відмові від прямого або часткового контролю держави над ринком і ринковими цінами, що не виключає впливу держави через диференційовані податки, субсидії тощо [1, с. 67–68].

Таким чином, досвід європейського соціального партнерства свідчить, що цей процес не може бути короткотерміновим, одностороннім і безсистемним. Отже, важливо уникнути повторення помилок і негативних процесів, які призвели до відмови від певних досягнень партнерства у європейських країнах, і забезпечити формування власної ефективної моделі партнерства в Україні, основні елементи та передумови якої є предметом подальших досліджень.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Ольсевич Ю. Социальное партнерство в России: имеются ли предпосылки? / Ю. Ольсевич // Вопросы экономики. – 1994. – № 5. – С. 60–70.